

re non preualet. deniq(ue) in annis / communib(us)
 ad ratjone(m) solaris anni XI^m dies lune / deesse
 cernuntur. in embolisimis uero XVIII° dies eunde(m)
 /₄₀ annu(m) solare(m) uidetur luna transcendere. per
 860 octo / ergo annus et XI lune cursus cum sole conten-
 dit quando / toth dies ista colligit quod ille cucu-
 rrerit. //f.25^r. 1^a columna// Nam in hocdoadh(a)e
 V^e anni communes, quinquies trecentjes / quinquagies
 quater faciunt I(M)DCCLXX. embolisimi / uero anni
 865 IIIes, ter tricentjes octogies quater faciunt /
 dies II(M)CLII. simul au(te)m fiunt dies II(M)DCCCCXXII.
 /₅ similiter VIII° anni solares, octjes trecenteni
 sexageni / quini et quadrans faciunt simul dies
 II(M)DCCCCXXII. / simili quoq(ue) duo et endecadis
 870 annis VII° communes et quater / embolissimos, si
 in summa(m) congregentur tantunde(m) / pene habent
 quantu(m) XI solares anni conficiunt /₁₀ et annos
 singulos ex incremento minetor(um). menses XI^m/
 dies et quadrans aguntur qui p(er) annos VIII collec-
 875 ti faciunt / dies LXL qui trib(us) embolisimi treceni
 diuiduntur. triu(m) / enim, id est primi et s(e)-
 c(un)di communis et tertji embolisimi / adcrescen-

860 et L, nos: ex Bened. 863 quinquies L, nos: quiquies
Bened. 867 anni L, nos: annis Bened. trecenteni L, nos:
 trecenties Bened. 871 tantundē L: tantundem nos: tantum
 decem Bened.

tes dies cum quadrantib(us) suis et III^{er} collecti
 XXXIII /₁₅ dies et VIII ore sunt ex quib(us) adiciun-
 880 tur ipsi III^{tjo} / embolisimo XXX, remanent tres
 dies et VIII horas. / de quarto item et quinto
 communi, sextus embolisimus una / quu(m) propriis
 ad crescentib(us) sibi dieb(us) accipit similiter
 XXX, / ex quib(us) restant iter(um) alii IIIes dies
 885 quu(m) alii VIII^m horas /₂₀ qui quu(m) superio-
 rib(us) collecti faciunt dies VIes. septimu(m) i-
 t(em) / communis anni et octavi embolisimi ad crescen-
 tes dies cu(m) / quadrantib(us) suis faciunt simul
 dies XXII° et horas VIes / qui cum reliquis superio-
 890 rib(us) VII qui remanserunt simul / collecti faciunt
 dies XXX. qui additi ipsi octavo faciunt /₂₅ eu(m)
 embolisimu(m). sic ergo hi LXL dies in trib(us)
 embolisimis / consummentur. hoc ideo fit quia Hebrei
 non XXX dier(um) / mense sed XXVIII supputant. Latini
 895 au(te)m ideo tricenis / dieb(us) XI et sex dies
 XII / mensib(us) dant ut faciant dies CCCLX, remanent
 au(te)m /₃₀ dies V^e et qui p(er) hos menses sup(er)a-
 dduntur, id est m(a)rtij I, maio I, iulio I, agosto
 I, octubrio I. nam december, / ianuarius singulos
 900 dies quos sup(er)habent februario sunt / subtracti

890 remanserunt L, nos: remanserant Bened.

898 agosto

L, nos: agosto Bened.

eo quod ipse anni sit finis. quadrans au(te)m que
remanet quarto anno in ratjone bissexti unu(m)
die(m) adsignat./₃₅*

*Nota: La resta del manuscrit copia, per segona vegada, algun fragment anterior, però en la seva major part no té cap paral·lel ni relació amb el text comú entre P i L. Per això, el transcribim, però donant-ne només els incipit dels textos i la seva localització dins del manuscrit.

Hordo mensuu(m) XII^m s(e)c(un)d(u)m Latinos./
 Ian(uariu)s m(ensis) d(ies) XXXI, IIII° n(ona)s,
 VIII id(us),...

//f.25^r. 2ª columna// CAPITA MENSUU(M)
 S(E)C(UN)D(U)M EGIPTIOS. / IIII k(alendas) s(ep)-
 t(em)br(is) kaput est mensis dies XXX, /₁₀ IIII
 k(alendas) oct(o)b(e)r kaput est mensis ...

NOMINA MENSUU(M) S(E)C(U)ND(U)M HEBREOS./

Hebrayce	Latine
nisan	april(i)s /
iar	mai(us) / ₂₅ ...

//f.25^v. 1^a columna// Ex k(alen)das i(a)-
 n(ua)r(ii) I^o in n(oni)s d(ies) V^e, in id(ibus)
 d(ies) XIII^m./ In k(alendis) f(e)b(ruarii) d(ies)...

//f.25^v. 2^a columna// Ab Adam usq(ue)
 ad diluuiu(m) anni II(M)CCXLII./ A diluuiio usq(ue)
 ad Abraha(m) anni DCCCC^{ti}XLII° /₁₀ ...

//f.26^r. 1^a columna// NUMERU(M) S(E)C(UN)-
 D(U)M GREGOS ./

mi	I
dia	II

tria

III

Si nosse uis quotus annus est ab incarna-
tjone /₂₀ d(omi)ni n(o)s(tr)i Ih(es)u Chr(ist)i,
multiplica LII° p(er) XV^{ma(m)} parte(m), ...

Et ut repperias quota sit era, adice annos
/ XXXVIII ad annos incarnatjonis d(omi)ni qui iam
/ precesserunt antequa(m) Chr(istu)s nasceretur,...

//f.26^r. 2^a columna// De k(a)l(en)das
in k(a)l(en)das i(a)n(ua)rias./ dies CCC^{tus}LXVI.
Annus uertens tempora quattuor / uer, aestus,...

Uersi ritmici Bede de totius / compoti
serie./ anni d(omi)ni notantur in presenti linea
ex quo / mundi miserator ad ...

De indictionibus. Tres appone Chr(ist)i
annos pro...

De ciclo solari. annis Chr(ist)i prius
deme ...

De epactis solis. Pro (a)epactis namq(ue)

solis summe annos d(omi)ni ...

De ciclo decennouenali. annis Chr(ist)i
unu(m) tantu(m)...

//f.26^V. 1^a columna// D(e) cyclo lunari.
cyclos lune quotus extat si scire desideras...

Ad epactam reperiendam. per nouenos adq(ue)
denos annos ...

De concurrentiu(m) loco. tene ite(m) nono
semp(er) k(a)l(en)d(as) ...

De epacta XV^{ma}. item saepe terna quina
(a)epacta ...

De epactaru(m) loco. propius est enim
locus epactar(um) ...

De XIII^{ma} (a)epacta. quarta deca certe
epacta si fuerit...

De pautjoribus epactis. pautiores uero
tamen epacte ...

D(e) maioribus epactis. porro plures si
dicuntur ultra ...

D(e) die nouissimo pasche. pascha nos-
trum obseruari ...

D(e) pascha et acima. inter azima et pas-
cha hec est differentja ...

//f.26^V. 2^a columna// De annis communi-
bus. quattuor et trecentorum ...

D(e) embolisimis. embolisimus uero X ad-
que VIII^m dieb(us) ...

D(e) ogdoade et endecade. est et alia
prefati circuli ...

De luna in k(alen)dis ianuariis. ianuari
in k(alen)dis luna(m) ...

Ad lunam seu feriam inuenienda(m) per
dies anni. summe retro dies anni pro lunari compu-
to. tene quod / pronuntjasti ...

D(e) III^{b(us)} annis decemnouenalis cycli.
 porro octauus et undenus atq(ue) non(us) decim(us)...

Unde supra. primo igitur d(ie) ap(ri)l(is)
 annis d(e) quo dixim(us) ...

//f.27^r. 1^a columna// De saltu lune.
 in XX^aII^a die mensis marciis saltus lune est tenen-
 d(us) / regulari ordine ...

D(e) bissextili anno. annu(m) rite bi-
 ssextili si scire uolueris p(er) quater ...

De (a)equinoctiis et solisticiis. equi-
 noctju(m) uernale in die uicesima marcii tenere
 debet / ...

//f.27^r. 2^a columna// De IIII^{or} temporibus
 anni. tempora unius anni computantur IIII^{or}, / hiemps...

//f.27^v. 1^a columna// <Ra>tio bissexti.
 <sun>t in anno hore dier(um) IIII(M)CCCLXXXIII.
 puncti ...

It(em) ut repperias quotus sit annus /

in circulo solis qui p(er) XXVIII° annis discurrit...

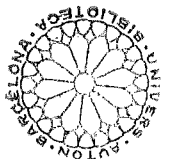
It(em) d(e) eode(m) circulo. summe /
era qua uolueris, adice XV ...

It(em) ut inuenias quotus sit annus in
ratjone bissexti qui p(er) XXVIII°...

Ut repperias / quot(us) sit ann(us) decem-
nouenalis solaris circuli, si uis ...

Et ne tibi forsitan / aliqua caligo erroris
occurrat p(er) omne(m) conpotu(m) ...

Sed tu calculator qui per / annos a fabri-
ca mundi quocumq(ue) querere uis ...

JOAN GÓMEZ I PALLARÈS

ESTUDIS SOBRE EL COMPUTUS COTTONIANUS.

TESI DOCTORAL DIRIGIDA PEL DR. J. MARTÍNEZ GÁZQUEZ.

VOLUM SEGON.

Departament de Filologia Clàssica.

Facultat de Lletres.

Universitat Autònoma de Barcelona.

Any 1986.

I. El ms. C i la seva relació
amb mss. de còmput insulars.

EL MS. C I LA SEVA RELACIÓ
AMB MSS. DE CÒMPUT INSULARS.

La segona part del nostre treball pretén emmarcar dins del seu grup de relació "natural", el ms. Cotton Caligula A XV, un fragment del qual estudiàvem a la primera part.

Per tal de poder dur-ho a terme, pensem prosseguir la feina a través dels següents propòsits: 1) recollir la informació paleogràfica de tots aquells mss. amb textos de còmput eclesiàstic que es poden considerar com a més antics i amb relació amb el ms. C, bé perquè han estat escrits a les Illes Britàniques, bé perquè ho han estat al continent, però en centres de contacte amb les Illes (el cas de C). La informació referent a C queda ja recollida a la primera part del treball.

2) Fer una transcripció del contingut de tots aquests mss. (una descripció temàtica), per veure quins són els textos que contenen. En la majoria de mss. és clara la necessitat d'aquesta transcripció perquè fins ara no disposàvem de cap que fos mínimament completa. Hi ha casos, però en què la nostra tasca serà la de completar les transcripcions de catàleg que resultaven insuficients.

3) Cal posar, finalment, en relació tots els textos coincidents entre aquests mss., a través dels seus incipit, per tal de poder veure d'una manera clara quins textos són únics a cada ms., quins comuns i a quins mss. són. Cal, a més, identificar, en la mesura que sigui possible, tots aquests textos i veure si han estat treballats o editats, com ho han estat i, sobretot, si s'han tingut en compte els mss. que ara estudiem per a aquests treballs.

La visió global d'aquest segon gran apartat del nostre treball ens permetrà possiblement, i aquesta és la nostra fita, deixar clar quins són, i a través de quins mss. circulen, els textos de còmput eclesiàstic que van córrer i van ser treballats i estudiats a les Illes Britàniques, abans i durant l'època de Beda el Venerable. Això explica que no hàgim estat exhaustius: del llistat complet dels mss. de còmput eclesiàstic insulars, hem tingut en compte els més antics de tots els que es relacionen amb C; la difusió posterior del còmput eclesiàstic a partir de mss. com els que estudiarem seria objecte d'un altre tipus de treball. El nostre consisteix a estudiar en el seu adequat entorn el ms. Cotton Caligula A XV i a oferir una visió global de la relació dels seus textos amb els de la seva pròpia zona d'influència cultural.

II. Informació i descripció
paleogràfica dels manuscrits.

INFORMACIÓ I DESCRIPCIÓ PALEOGRÀFICA DELS MSS.

Ms. Basel, F III 15^k.

Probablement, la informació més completa sobre aquest ms. ens la proporciona E.A.Lowe, als seus Codices Latini Antiquiores (1). Per ell coneixem que les mides físiques del ms. són ca. 248 x 190 mm (190 x 140 mm), amb una capacitat de 26-30 línies per foli, al llarg dels 64 ff. de que consta. Cal dir que un altre dels estudiosos que toca aquest ms., B.Bischoff (2), no ofereix les mateixes mesures que Lowe: ell parla de 280 x 210 mm (230 x 152 mm). No podem nosaltres fer altra cosa que oferir la divergència de dades, davant la impossibilitat de donar la nostra pròpia observació.

El contingut fonamental del ms. és el De natura rerum de Sant Isidor i el contingut de còmput eclesiàstic n'és el complement (3).

Deixant de banda el sistema de puntuació del ms. (escàs) i altres dades de menor importància, cal dir que el ms. inclou diverses abreviacions característiques de l'escriptura insular: h ; p ;

÷ ; q: = autem; per; est; quae; a més d'abreviacions
 habituals, com d̄nt; d̄r; d̄nr = dicunt; dicitur; dicun-
tur; eē = esse, etc... També les lletres inicials
 de paraula i l'escriptura en general ofereixen clares
 evidències de la insular minúscula: la a tancada;
 les dues branques de la y es dirigeixen cap a la dre-
 ta; el traç oblicu de la z queda per sota de la línia
 d'escriptura, etc...

Aquests indicis duen a pensar que el ms.
 fou escrit en algun centre del continent, però amb
 molts estrets contactes amb les Illes. Lowe i els
 estudis que citarem a continuació parlen del mones-
 tir de Fulda com el lloc d'escriptura més probable.
 En efecte, a més de B.Bischoff (4), també J.D.A.Ogil-
 vy (5) indica que el ms. fou probablement copiat
 a Fulda, a partir d'un exemplar britànic i K.Christ,
 a pesar que no n'està tant segur, també pensa que
 "és possible" aquesta filiació (6). Podria confirmar
 això el nom RATGARI o RATGARTH que apareix escrit
 a la primitiva coberta de pell del ms.. Aquest nom
 podria ser el de l'abat de Fulda durant els anys
 802-817. Per això i també pels indicis de l'escrip-
 tura, es podria datar el ms. al segle IX. El que és
 segur és que al segle XVI, el ms. estava a la biblio-
 teca del monestir de Fulda i que cap al 1630 fou adqui-

rit per Remigius Faesch(+1667), professor de la Universitat de Basèl (7).

Altra bibliografia que hem recollit referent al ms., però que només citem perquè el que exposa ja s'ha dit, és:

* Monumenta Germaniae Historica. Ed. G.H.Pertz. Scriptores, III. Hannoverae, 1834, p.117.

* K.Halm, Verzeichniss der älteren Handschriften lateinischer Kirchenväter in den Bibliotheken der Schweiz. Wien, 1865.

* P.Lehmann, "Johannes Sichardus und die von ihm benutzten Bibliotheken und Handschriften", Quellen und Untersuchungen zur lateinischen Philologie des Mittelalters, Bd.4,4.1, München, 1912.

* Ch.H.Beeson, "Isidor-Studien", Quellen und Untersuchungen zur lateinischen Philologie des Mittelalters, Bd.4, 4.2, München, 1913.

* W.M.Lindsay, Notae Latinae, Cambridge, 1915, p.445.

* Prinzen Youssouf Kamal, Monumenta cartographica

Africae et Aegypti, tom.III, fasc.I, 515.

* Ch.W.Jones, "The lost Sirmond manuscript of Bede's Computus", English Historical Review, 52 (1937), pp. 204-219.

* Id., Bedae Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede, Ithaca, New York, 1939, p.84.

* Id., Bedae Opera de Temporibus, Cambridge, Massachusetts, 1943, p.112.

Ms. Bern, Stadtbibliothek, 610.

Tota la informació valuosa des del punt de vista paleogràfic (allò que ara més ens interessa), l'hem recollida d'un llibre d'Otto Homburger (8) que, parla, sobretot, de les il.lustracions del ms.. Aquest està escrit sobre pergamí i les seves mesures físiques són de 186 x ca.138 mm (ca. 130/138 x 96 mm), al llarg dels seus 82 ff.

El ms. sembla escrit al N de França i també en escriptura minúscula precarolina de finals del segle IX o potser començaments del segle X. Sense donar cap mena d'explicació ni cap altra dada, Ch.W. Jones recull solament, quan parla del ms., aquesta darrera datació (9). La resta de bibliografia consultada no ens ofereix cap nova o contradictòria informació des del punt de vista que ara toquem. Pel que fa a aquesta bibliografia, mireu:

* H.Hagen, Catalogus Codicum Bernensium (Bibliotheca Bongarsiana), Bernae, 1875, pp.478-199, on es fa, com també ho fa O.Homburger, una breu descripció del contingut del ms.

- * K.Halm, Verzeichniss der älteren Handschriften lateinischen Kirchenväter in den Bibliotheken der Schweiz, Wien, 1865.
- * B.Krusch, Studien zur christlich-mittelalterlichen Chronologie des 84 jährigen Ostercyclus und seine Quellen, Leipzig, 1880, p. 211.
- * Monumenta Germaniae Historica. Ed. Th.Mommsen. Auctores Antiquissimi IX: Chronica Minora I, Berlin, 1892, p.673.
- * Ch.H.Beeson, "Isidor-Studien", Quellen und Untersuchungen zur lateinischen Philologie des Mittelalters, Bd. 4, 4.2, München, 1913, p.69.
- * E. Zinner, Verzeichniss der astronomischen Handschriften deutschen Kulturgebietes, München, 1925, pp.399, 406, 478.
- * A. Van de Vyver, "Les oeuvres inédites d'Abbon de Fleury", Revue Benedictine, XLVII (1935), p.151.
- * A.Siegmund, Die Überlieferung der griechischen christlichen Literatur in der lateinischen Kirche

bis zum zwölften Jahrhundert, München, 1949, p.64.

* J.Fontaine, Isidore de Seville. Traité de la nature,
Bordeaux, 1960, p.37.

Ms. Besançon, Bibliothèque Publique, 186.

Poca informació hem pogut recollir d'aquest ms. Les úniques dades de catàleg són les de A.Castan (10), el qual ens diu que el ms. està escrit sobre pergamí, amb unes mesures físiques de 270 x 195 mm, al llarg de 164 ff. Les lligadures són de cartró i les cobertes de cuir marró pigallat. El ms. té un problema: està escrit per moltes mans diferents, encara que totes són més o menys contemporànies. Castan i també Jones (11) coincideixen en datar-lo al segle IX, i Jones aventura, a més, la possibilitat que aquest ms. no sigui una còpia directa del ms. Leyden, Scaliger 28, que tocarem després.

El ms. procedia de la biblioteca de Pierre de Bauffremont, marquès de Listenois (+1685), quan va passar a l'abadia de Saint-Vincent de Besançon, l'any 1693, per mà del seu abat J.B.Boisot (12). També es pot consultar sobre aquest ms.:

* L. Délisle, "Note sur un manuscrit interpolé de la Chronique de Bède conservé a Besançon", Revue de la Bibliothèque de l'Ecole des Chartes, 56 (1895), pp.528-536 i 758.

Ms. Genève, Bibliothèque de l'Université, 50.

Tal i com ens indica Jones (13), la descripció que del ms. feu Sénebier (14), és, de les publicades, la més completa. Però nosaltres hem tingut la sort de poder llegir la notícia escrita per la pròpia biblioteca de la Universitat de Ginebra sobre el ms., notícia que no està publicada (15). En ella se'ns indica que les mesures físiques del ms. són 305 x 215 mm; que està escrit sobre pergami i que té 174 ff. Cal dir que la descripció que fa B.Gagnebin (16) no concorda amb aquestes mesures físiques, doncs aquest darrer proposa 302 x 205 mm. Pel que fa a l'escriptura, sembla força clar que es tracta, com als mss. anteriors, de minúscula precarolina del segle IX. La notícia de la biblioteca és prudent i no s'atreveix a donar una data concreta. B.Gagnebin parla del 825 i en canvi, Jones (17) el data al 804, a pesar que tots dos autors es basen per a la seva interpretació, en les dates dels annals continguts al ms.. Queda clar, però, que el ms. és de començaments del segle IX.

Pel que fa a la procedència, tothom està d'acord en assenyalar el monestir benedictí de Sant

Martí, a Massai. El ms. es va quedar a Massai fins el 1567, data en que la biblioteca del monestir fou dispersada a causa de les guerres religioses. El nostre ms. figura a l'inventari de la biblioteca de Ginebra des de l'any 1620. En aquest interval, fou propietat de Germain de Colladon, la jove del qual, Mme. Essaie Colladon, el va vendre a la dita biblioteca (entre el 1615 i el 1616), junt amb d'altres mss. (sobretot, un ms. de Justinià, el Lat.70 i un de Discursos de Ciceró, el Lat.101).

Sobre la decoració del ms. i detalls de les rúbriques, etc..., uid. l'article de B.Gagnebin (18).

Altra bibliografia sobre el ms.:

* Ph.Labbé, "Breue Chronicon Sancto Martini Masciacensis in Burguritibus, ad ciclorum paschaliū margines inspersum", Noua Bibliotheca manūscriptorum librorum, Paris, 1657, tom.II, p.733.

* Monumenta Germaniae Historica. Ed.G.H.Pertz. Scriptores, I. Hannoverae, 1826, p.3.

* L.Balaucre, "Troisième lettre à M.Bourguet sur la Bibliothèque de Genève", Journal Helvetique, mai

1742 (reproduit a Oeuvres Historiques et Litteraires, t.I, Genève-Paris, 1857, p.96).

* W.Weinberger, Wegmeiser durch die Sammlungen alt-philologischer Handschriften, Wien-Leipzig, 1930 (Akademie der Wissenschaften in Wien. Phil.-hist. Klasse, Sitzungsberichte 209, Abh.4).

* Ch.W.Jones, Bedae Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede, Ithaca, New York, 1939, p.117.

* Id., Bedae Opera de Temporibus, Cambridge, Massachusetts, 1943, p.148.

* B.Gagnebin, Le cabinet des manuscrits, pp.9 i 33 i Genava, t.II, Genève, 1954, pp.81 i 105.

Ms. Köln, Dombibliothek, 83² (Darmstadt 2084).

També en aquest cas ens ofereix tota la informació necessària E.A.Lowe (19). El ms. té unes mesures físiques de 370 x ca.265 mm (280 x 202 mm), amb una capacitat habitual de 38 línies per cada un dels 219 ff. de que consta. El ms. està escrit just al tombant dels segles VIII i IX: Lowe indica la data del 798 per als primers 15 ff., però també veu clar que la resta del ms. utilitza la data de 805 d.C. per als seus càlculs. Jones data directament tot el ms. al 805 (20).

El ms. fou escrit a la mateixa Colònia, per encàrrec del bisbe Hildebald (799-819), el nom del qual figura al f. 1 del ms..La seva escriptura és, clarament, una minúscula carolina arcaica.

L'únic catàleg que coneixem, on es cita aquest ms. (21), no diu res que no hàgim ja recollit (excepte el contingut que oferirem més endavant). Altra bibliografia que es pot consultar sobre aquest ms.:

* B.Krusch, Studien zur christlich-mittelalterlichen Chronologie des 84 jährigen Ostercyclus und seine Quellen, Leipzig, 1880, pp.39-42.

- * Monumenta Germaniae Historica. Ed. Th.Mommsen.
Auctores Antiquissimi IX: Chronica Minora III, p.
674.
- * W.M.Lindsay, a Berliner Philologische Wochenschrift,
XXX (1910), col.1144.
- * Id., Isidori Hispalensis episcopi Etimologiarum
libri XX, Oxford, 1911, I, p.VIII.
- * Id., Notae Latinae, Cambridge, 1915, p.453.
- * Ch.H.Beeson, "Isidor-Studien", Quellen und Unter-
suchungen zur lateinischen Philologie des Mittelalters,
Bd. 4, 4.2, München, 1913, p.70ss.
- * H.Foerster, Die Abkürzungen in den kölnen Hand-
schriften der Karolingerzeit, Tübingen, 1916.
- * L.W.Jones, The Script of Cologne from Hildebald
to Hermann, The Mediaeval Academy of America, Cambrid-
ge, Massachusetts, 1932, pp.37-40.
- * M.L.W.Laistner, A hand-list of Bede's manuscripts,
Ithaca, New York, 1943, p. 148.

* Heusgen, a Colonia Sacra I. Festgabe für W.Neuss.
Köln, 1947, pp.11-18.

* A.Siegmund, Die Überlieferung der griechischen christlichen Literatur in der lateinischen Kirche bis zum zwölften Jahrhundert, Abhandlungen der bayerischen-Benediktiner Akademie, V, München, 1949, p. 64.

* H.Löwe, a Rheinische Vierteljahrsblätter, 14 (1949), pp.7ss.

* C.W.Barlow, Martini Episcopi Bracarenensis Opera Omnia, Yale Univ. Press, 1950, pp.269ss.

* J.Fontaine, Isidore de Seville. Traité de la Nature, Bordeaux, 1960, pp.27-28.

Ms. Leyden, Universiteits-Bibliothek, Scaliger, 28.

Hi ha dos catàlegs importants que parlen d'aquest ms.: el més antic (22) ofereix una petita descripció del contingut i també les dades paleogràfiques que recull i amplia el més modern (23): es tracta d'un ms. escrit sobre pergamí, d'unes mesures físiques de 257 x 118 mm, amb 141 ff d'extensió, escrits a una columna i amb 38 línies per foli. Gràcies als annals que són escrits als marges, podem saber que fou escrit a l'abadia de Flavigny (diòcesi d'Autun) (24), l'any 816 i que després passà, a partir de l'any 879, a la Catedral de Lausanne, on s'hi quedà, si més no, fins a l'any 985 (hi trobem anotada l'ordenació del bisbe Enric, que va tenir lloc aquell any). També hi ha una anotació posterior, de l'any 1059, que pertany al bisbat de Lausanne (25).

El ms. està escrit per diferents mans. La que escriu el text que a nosaltres ens interessa (la qüestió dels annals de Flavigny o de Lausanne, que és potser una de les més comentades en aquest ms., no ens afecta directament) ho fa també en minúscula carolina, amb un important ús de les abreviacions insulars (26). Altra bibliografia a consultar

en referència a aquest ms.:

- * Monumenta Germaniae Historica. Ed.G.H.Pertz. Scriptores III, Hannoverae, 1839, p.149.

- * Ph.Jaffé, "Über die Handschrift Leid. Scal. 28", Beilage 2 zu Th. Mommsen, Die Chronik des Cassiodorus Senator, Abhandlungen der königl. Sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften, VIII (= Abhl. der phil.-hist. Kl. der königl. Sächs.Ges. d. Wiss., III), 1861, pp.677-683.

- * B.Krusch, "Die Briefe des Hilarus und Victorius", Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde, IV (1879), pp.169-172.

- * Id., Studien zur christlich-mittelalterlichen Chronologie des 84 jährigen Ostercyclus und seine Quellen, Leipzig, 1880, pp.209-210 i 248.

- * G.Waitz, "Zur Geschichtsschreibung der karolingischen Zeit", Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde, V (1880), pp.484-486.

- * Monumenta Germaniae Historica. Ed. Th.Mommsen.

Auctores Antiquissimi IX: Chronica Minora I, Berlin, 1891, p.673 i III, Berlin, 1894, p.238.

* Ch.W.Jones, "The lost Sirmond manuscript of Bede's Computus", English Historical Review, 52 (1937), pp. 288ss.

* Id., Bedae Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede, Ithaca, New York, 1939, p.119.

* A.Cordoliani, "Les traités de comput du haut Moyen Age (526-1005)", Archivum Latinitatis Medii Aevi, 17 (1942), pp.60, 64, 65, 66.

* Ch.W.Jones, Bedae Opera de Temporibus, Cambridge, Massachusetts, 1943, p.152.

* M.L.W.Laistner, A hand-list of Bede's manuscripts, Ithaca, New York, 1943, p.179.

* H.Fuchs, "Die Herkunft der Saturformel", Schweizerische Archiv für Volkskunde, 44 (1951), p.52ss.

* L.Wallach, "The genuine and the forged death of Pope Leo III", Traditio, XI (1955), p.61.

* A.Cordoliani, "Contribution à la littérature de
comput ecclésiastique du Moyen Age", Studi Medievali,
ser.3, II, 1961, pp.169ss.

Ms. Milano, Biblioteca Ambrosiana, H 150 inf.

Les principals dades sobre el ms. (poques coses hem pogut recollir d'ell), ens les proporciona el darrer inventari que nosaltres coneixem de la Biblioteca Ambrosiana (27). En ell se'ns indica que és un codex membranaceus, d'unes mesures físiques de 280 x 200 mm. El ms. té 162 ff., és del segle IX (28) i està escrit al monestir de Bobbio, tal i com ens indica la inscripció que podem llegir al f.1, escrita per una mà posterior, del segle XV . B.Krusch (29) ens en fa una transcripció. L'inventari Ceruti (30), a més de fer una breu descripció del contingut del ms., ens diu també que l'escriptura és carolina (31).

També cal recordar, tal i com ja s'ha dit algunes vegades a la primera part d'aquest treball, que el text d'aquest ms. és un dels pocs ben coneguts, perquè fou objecte de transcripció per part de Muratori, a Anecdota Latina III, i reimprès posteriorment com a Anonymi Liber de Computo a la PL, CXXIX, cols. 1273-1372 (32).

A més de la bibliografia citada, també es pot mirar per aquest ms.:

* Monumenta Germaniae Historica. Ed. Th.Mommsen.

Auctores Antiquissimi IX: Chronica Minora I, Berlin,
1891, p.475.

* Amelli, a Rivista delle Biblioteche e degli Archi-
vi, XXI (1910), pp.154-158.

* J. Fontaine, Isidore de Seville. Traité de la Nature,
Bordeaux, 1960, p.37.

Ms. Oxford, Bodleian Library, Bodleian 309.

La informació recollida sobre aquest ms. és poca, però creiem que suficient. Deixem ara de banda l'article de Ch.W.Jones, monogràficament dedicat al ms. (33), on es parla amb intensitat, més del seu text (la descripció del contingut és força completa) que no pas de les seves dades paleogràfiques. Per això, tenim més aviat un catàleg de la Bodleian (34) on se'ns diu que el ms. està escrit sobre pergamí i que posseeix 169 ff. escrits a doble columna, amb unes mesures físiques de 340 x 240 mm. El ms. fou escrit a l'abadia de la Santíssima Trinitat de Vendôme, per més d'una mà i probablement, una mica abans de l'any 1075.

Cal assenyalar també que el text és una gairebé segura còpia d'un altre text escrit i usat a les Illes Britàniques, abans de Beda i que, per les característiques que té i a pesar de la seva datació una mica tardana respecte de Beda, el ms. sembla respectar molt fidelment el text originari que copia (35), en tots els seus aspectes.

També es pot consultar, per aquest ms.:

* L.Halphen, Recueil d'annales angevins et vendômoi-

ses (Collection des textes pour servir a l'étude et l'enseignement de l'histoire), Paris, 1903, XXV-XXXI, 50-73.

* Ch.W.Jones, Bedae Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede. Ithaca, New York, 1939, p.126.

* Id., Bedae Opera de Temporibus, Cambridge, Massachusetts, 1943, p.154.

* R.W.Hunt and others, The survival of ancient Literature, Bodleian Library, Oxford, 1975, n°93.

Ms. Oxford, Bodleian Library, Digby 63.

Com ja hem vist a la primera part del treball, és aquest un dels mss. més utilitzats i coneguts pels estudiosos del còmput eclesiàstic. A pesar d'això i de que ha estat motiu de polèmiques recents (36), poques són les dades paleogràfiques recollides. Cal dir en aquest cas, que ens ha estat impossible consultar el catàleg que parla del ms. (37). Tot allò que hem pogut consultar ens indica que el ms., de 87 ff., està escrit en lletra insular minúscula (38), del segle IX, i probablement al nord d'Anglaterra. Les dates més aproximades ens indiquen que fou escrit entre els anys 867 i 892, per un escriba anglès, anomenat Raegenboldus (f.8^V del ms.) (39). Pel que fa al seu lloc d'escriptura, Ch.W.Jones (40) i W.M.Lindsay (41) parlen de Winchester o bé de Canterbury. Sigui quin sigui d'aquests dos llocs, sembla clar que el ms. fou conservat durant una època a Winchester (42).

Altra bibliografia a consultar per aquest ms.:

* F.Piper, Karls der Grossen Kalendarium und Ostertafel,

Berlin, 1858, p.89.

* H.H.Wilson, "The Missal of Robert of Jumièges",
Henry Bradshaw Society, XI (1896), p.XXXI.

* F.Wormald, "English Kalendars before a.d.1100",
Henry Bradshaw Society, LXXII (1933), V, XIII, 1-13.

* Ch.W.Jones, Bedae Opera de Temporibus, Cambridge,
Massachusetts, 1943, p.404.

* O.Pächt-J.J.G.Alexander, Illuminated manuscripts
in the Bodleian Library. Oxford. 3: British, Irish
and Icelandic Schools., Oxford, 1973, p.2.

Ms. Paris, Bibliothèque Nationale, lat. 16361.

La font més important que hem pogut consultar per a aquest ms. és la notícia d'ús intern que utilitza per a les seves investigacions l'Institut pour la Recherche et l'Histoire des Textes, de Paris. En ella, l'única cosa més o menys completa és la descripció del contingut, però és clar que no passa el mateix amb les dades paleogràfiques, que són més aviat minses: el ms. està escrit al segle XII, sobre pergamí i disposa de 291 pp., amb unes mesures físiques de 255 x 182 mm. És un ms. que procedeix de la Sorbona, on tenia la cota 283. Tampoc Jones afegeix res de nou a aquesta informació (43), res que parli de la seva procedència o el seu lloc d'escriptura.

També es pot consultar per aquest ms.:

* L.Délisle, Inventaire des manuscrits latins conservés sous les números 8823-18613 et faisant suite a la sèrie dont le Catalogue a été publié en 1744, Paris, 1863-1871.

* B.Krusch, a Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde, X (1885), pp.84-89.

* Monumenta Germaniae Historica. Ed. Th.Mommsen.
Auctores Antiquissimi IX : Chronica Minora I, p.
673; III, p.236. Berlin, 1892-1898.

* L.Délisle, "Inventaire des manuscrits latins de
la Sorbonne conservés à la Bibliothèque Nationale
sous les n°s 15716-16718 du fonds latins", Biblio-
thèque de l'Ecole des Chartes, XXXI (1897), pp.1-50
i 135-161.

Ms. Vaticanus, Rossianus latinus 247.

Tenim la sort, en aquest cas, de disposar d'un catàleg modern i ben fet, on s'hi contemplen totes les dades paleogràfiques interessants, a més d'una bona descripció del contingut (44). El ms. està escrit sobre pergamí, amb 217 ff. (ff.34^V, 40^V, 65^R en blanc) i unes mesures físiques de 311 x 250 mm. El seu origen és francès i està escrit per vàries mans. Les característiques de la seva escriptura recorden, indica el catàleg, l'scriptorium de Tours. Pel que fa als seus posseïdors, s'indica com a probable l'abadia benedictina de Saint-Chaffre du Monastier (diòcesi de Puy) (45). A més d'això, també es pot consultar:

* Ch.W.Jones; Bedae Pseudepigrapha. scientific writings falsely attributed to Bede. Ithaca, New York, 1939, p.137.

* Id., Bedae Opera de Temporibus, Cambridge, Massachusetts, 1943, p.158.

* M.L.W.Laistner, A hand-list of Bede's manuscripts, Ithaca, New York, 1943, pp.143, 147, 151, 155.

Ms. Vaticanus, Vaticanus latinus 642.

Indica el catàleg d'aquest ms. (46) que és un text d'avançat el segle XII, de 100 ff. i amb unes mesures físiques de 230 x 156 mm. Jones, a més (47), indica la possibilitat que el ms. procedeixi de Lyon. El catàleg no dóna cap més informació i dedica els seus esforços a fer una descripció sumària del contingut.

A més del que hem citat, també es pot consultar per aquest ms.:

* M.Forster, "Beiträge zur mittelalterlichen Volkskunde. VIII", Archiv für das Studium des neueren Sprachen und Literaturen, 129 (1912), pp.16-49.

* Alföldy-Rosenbaum, a Frühmittelalterliche Studien, 5 (1971), p.6.

* P.Salmon, "Les manuscrits liturgiques latins de la bibliothèque Vaticane.IV", Studi e Testi, 267 (1971), p.129.

* Wolska-Conus, a Travaux et Memoires, 5 (1973),p. 275.

NOTES.

Nota 1: Codices latini Antiquiores. Ed. by E.A.Lowe.
Part VIII: Switzerland. Oxford, 1966, pp.2ss.

Nota 2: Die südostdeutschen Schreibschulen und Bibliotheken in der Karolingerzeit 1 (Sammlung bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten, 49), Leipzig, 1940, p.37.

Nota 3: La mateixa circumstància es donava ja amb el ms. P, que estudiàvem a la primera part del treball, en el qual el contingut de còmput eclesiàstic precedia un text de les Etimologies de Sant Isidor.

Nota 4: Cf. nota 2.

Nota 5: Books known to the English, 597-1066, The Mediaeval Academy of America, Cambridge, Massachusetts, 1967, p.171.

Nota 6: K.Christ, "Die Bibliothek des Klosters Fulda im 16 Jahrhundert ", 64 Beiheft zum Zentralblatt

für Bibliothekswesen, Leipzig, 1933, p.68.

Nota 7: La signatura de Faesch, indica Christ, art. cit., nota 6, es pot llegir al f.1^r.

Nota 8: Die illustrierter Handschriften der Burgerbibliothek Bern, Bern, 1962, pp.128-129.

Nota 9: Ch.W.Jones, Bedaes Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede. Ithaca, New York, 1939, p.113 i Id., Bedaes Opera de Temporibus, Cambridge, Massachusets, 1943, p.150. Jones toca aquest ms. també a "Manuscripts of Bede's De natura rerum", Isis, XXVII, 1937, p.43.

Nota 10: A.Castan, Catalogue Général des manuscrits des Bibliothèques Publiques de France. Départements. T.XXXII, Paris, 1897, pp.127-128.

Nota 11: Bedaes Opera de Temporibus, Cambridge, Massachusets, 1943, p.150.

Nota 12: W.Jaeger, Bedas metrische Vita sancti Cuthberti, pp.27-28.

Nota 13: A "The lost Sirmond manuscript of Bede's computus", English Historical Review, 52 (1937), pp.204-219 (p.206).

Nota 14: Catalogue raisonné des manuscrits de Genève, Genève, 1779, pp.126-141.

Nota 15: Ms. lat 50. Beda et anonymi. Varia de computo. Annales Petauiani et Annales Masciacenses.

Nota 16: A L'enluminure de Charlemagne à François Ier, Genève, Musée Rath, 1976, n°2, pp.25-26.

Nota 17: Cf. art. cit., nota 13, p.206.

Nota 18: Cf. nota 16.

Nota 19: Codices Latini Antiquiores. Ed. E.A.Lowe. Part VIII: Germany: Altenburg-Leipzig, Oxford, 1959, pp.38ss.

Nota 20: Beda Opera de Temporibus, Cambridge, Massachusetts, 1943, p.151 i Beda Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede. Ithaca, New York, 1943, p.115.

Nota 21: Ph.Jaffé-G.Wattenbach, Ecclesiae Metropolitanae Coloniensis Codices manuscripti, Berlin, 1874, pp.29-31.

Nota 22: P.C.Molhuysen, Codices manuscripti Bibliothecae Uniuersitatis Leidensis. II: Codices Scaligerani (praeter orientales), E.J.Brill, Lugduni-Batauorum, 1910, pp.7-8.

Nota 23: G.I.Lieftink, Manuscrits datés conservés dans les Pays-bas. Tome premier: Les manuscrits d'origine étrangère (816-c.1550), Amsterdam, 1965.

Nota 24: Cf. W.M.Lindsay, Notae Latinae, Cambridge, 1915, p.459.

Nota 25: Vid. A.Bruckner, Scriptoria medii aeui heluetica. Denkmäler schweizerischen Schreibkunst der Diözese Lausanne. Genf, 1967, p.113.

Nota 26: Cf. op.cit. nota 24, p.459.

Nota 27: Inventario Ceruti dei manoscritti della Biblioteca Ambrosiana, Editrice Etimar, Milano, 1975, pp.334-336.

Nota 28: W.M.Lindsay, a Notae Latinae, Cambridge, 1915, p.465.

Nota 29: Studien zur christlich-mittelalterlichen Chronologie des 84 jährigen Ostercyclus und seine Quellen, Leipzig, 1880, pp.206-209.

Nota 30: Vid. nota 27.

Nota 31: Cf. P.Collura, La precarolina a Bobbio, Firenze, 1965, pp.101ss.

Nota 32: Ch.W.Jones, Bedae Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede, Ithaca, New York, 1939, p.124.

Nota 33: "The lost Sirmond manuscript of Bede's Computus", English Historical Review, 52 (1937), pp.204-219.

Noat 34: F.Madan, A summary catalogue of western manuscripts in the Bodleian Library at Oxford, Vol. III, Oxford, 1895, p.13.

Nota 35: Cf. Jones, art.cit. nota 33, p.211.

Nota 36: Vid. D.N.Dumville, "Notes and beams: two insular computistical manuscripts", Peritia, 2 (1983), pp.248-256.

Nota 37: W.Macray, Catalogus Codicorum Manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae Pars IX: Codices Digbeiani, Oxford, 1883, p.64.

Nota 38: Vid. B.Krusch, "Ein Bericht der päpstlichen Kanzlei an Papst Johannes I und die Oxforden Hss. Digby 63 und 814", Papstum und Kaisertum. Ed.A.Brackmann, München, 1926, pp.48-58 i també cita art. cit. nota 36, p.249.

Nota 39: Cf. N.R.Ker, Catalogue of manuscripts containing anglo-saxon, Oxford, 1957, p.381.

Nota 40: Bedae Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede. Ithaca, New York, 1939, p.127.

Nota 41: Notae Latinae, Cambridge, 1915, p.470.

Nota 42: Vid. op. cit. nota 39 i art.cit. nota 36,

pp.252-253.

Nota 43: Ch.W.Jones, Bedae Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede. Ithaca, New York, 1939, p.130 i Bedae Opera de Temporibus, Cambridge, Massachusets, 1943, p.155.

Nota 44: Les manuscrits classiques latins de la Bibliothèque Vaticane. T.II,2: Fonds Palatin, Rossi, Ste. Marie Majeure et Urbinati. Par J.Fohleu, C.Jeudy, Y.F.Riou. Éditions du CNRS, Paris, 1982, pp. 423-426.

Nota 45: vid. C.da Silva Taruoca, "La Biblioteca Rossiana", Civiltà Cattolica, 1922, pp.326-327.

Nota 46: M.Vatasso-P.F.de Cavalieri, Codices Vaticani Latini. T.I: Codices I-678, Romae, 1902, pp.491-493.

Nota 47: A Bedae Pseudepigrapha. Scientific writings falsely attributed to Bede. Ithaca, New York, 1939, p.138 i Bedae Opera de Temporibus, Cambridge, Massachusets, 1943, p.158.

III. Descripció del contingut dels mss.

DESCRIPCIÓ DEL CONTINGUT DELS MANUSCRITS.

Sense establir encara cap tipus de relació entre ells, oferim ara una visió dels textos que són a cada ms..

Fem, doncs, una transcripció exhaustiva de cada un d'aquests mss., seguint els mateixos criteris que ja havíem exposat quan introduïem la transcripció dels mss. C, P i L. En aquest cas, però, donarem només l'incipit de cada ms. transcrit, junt amb la indicació del foli on comença. En aquells casos en que ja existeixi una bona descripció del contingut del ms., sigui o no publicada, així ho indicarem i ens esforçarem a intentar completar-la o millorar-la.

Descripció del contingut del ms. Basel, F III 15^k.

- F.1^r: Incipit prefatio Esidori. Domino et filio
Sesebuto Esidorus. incipit capitulatio. I. De die-
bus. II. De nocte ... XLVIII De partib(us) t(er)r(a)e.
- F.21^r: Incipiunt sententiae s(an)c(t)i Augustini
et Isidori de laude compoti. Augustinus dix(it)
de quattuor diuisionibus scriptur(a)e ...
- F.32^v: Inde Dionisius dic(it). Embolismoru(m) au(tem)
ratio p(ro)batur existere quod annoru(m) communiu(m)
uidetur damna explere quatenus ad solare te(m)pus
lunaris exsequet(ur) excursio ...
- F.34^v: De cyclo decennouennali et lunari. anno decenno-
uennali primo lunari XVII a XV k(alendis) mai(i)
usque ad non(as) apr(ilis) quia com(munis) annus
e(st), fiunt dies CCCLIIII...
- F.35^r: De aetate quomodo uariae in scriptura nomina-
t(ur). Aetas aliquando p(er) VII annis...
- F.36^r: Incipiunt capitula. I. De numero annorum

ab incarnatione d(omi)ni. II. De indictionibus Romanorum. III. De cyclo dece(m)nouennali...

F.37^V: Incipiunt argumenta grecoru(m) de titulis paschalibus Aegyptiorum inuestigata solertia quae Dionisius urbis Romae scissimus abb(as) uirtusque linguae gregae uidelicet et latine eliganti scientia predictus composuit et conscripsit.

F.39^V: De feria monstranda in omni die datarum per totum annum.

F.40^R: De luna in una quaque die monstranda. de lun(a) in qua hor(a) (ue)l in quo puncto sua aetas comutatur.

F.40^V: Ite(m) aliud argum(entum) de lun(a) in una quaq(ue) die monstranda. de lun(a) quot hor(as) lucet in una q(u)aq(ue) nocte.

F.41^R: De term(inis) paschal(i)b(us) quando in mens(e) mar(tio) aut in apr(ili) reperitur.

F.41^V: De termino paschali quo die mensis sit et quota feria.

F.42^r: Ite(m) aliud argum(entum) de feria mons(tran-
da) in termino paschali.

f.42^v: De luna monstranda in dominico paschali.
ite(m) aliud arg(umentum) de lun(a) in pascha quan-
d(o) in apr(ili) men(se) sit.

F.43^r: Ite(m) de luna in pascha siue in mar(tio)
sit siue in aprile. de prima luna primi mensis. ar-
g(umentum) de initio et de pascha uel de rogationi-
bus.

F.43^v: Ite(m) aliud arg(umentum) de terminis pascha-
libus et de prima lun(a) primi mensis et de initio
XL^{mi} quales obseruationes inter se habeant conuenien-
tes.

F.45^r: De terminis rogationum inueniendis. argumen-
tu(m) ad rogationes inueniendas. argumentum de bi-
ssexto incipit.

F.46^r: Argumentu(m) de feria monstranda in k(a)-
l(endis) ian(ua)r(ii).

F.46^v: Argumentum de concurrentibus. it(em) aliud

argumentu(m) de initio quadragesimi et de pascha
et de clausula pasch(ae) et de rogationibus (ue)l
pentecosten atque dominico die palmarum.

F.47^r: Ite(m) aliud argum(entum) ad centenariu(m)
numeru(m) inueniendum. argumentum de horis totius
anni.

F.47^v: Si nosse desideras quot punctis sunt in anno,
duc quat(tuor)...

F.48^v: Si uis scire quota luna erit in pascha in
centesimo anno scias quotis terminis paschalis...

F.49^r: Incipit de saltu lunae. de saltu lun(a)e
pauca dicamus. de hoc ergo saltu lun(a)e primu(m)
interrogandum est ubi scriptura...

F.52^r: Incipit de bissexto. de bissexto primu(m)
nobis interrogandu(m) e(st) quare...

F.55^v: Si uis scire quomodo dies lunaris qui dicit(ur)
saltus p(rae)paratur et crescit p(er) XVIII annos...

F.56^r: Si nosse uis quomodo ille quadrans naturalis

VI horaru(m) per totu(m) annu(m) crescit, quantum
de eo in uno...

F.57^r: Si nosse desideras argumentu(m) solare quomodo
crescit dies et lux quomodo diminuit(ur) nox et
tenebr(a)e et quantu(m) de solari argumento...

F.59^r: Si uis scire in quo signo uel in qua parte
signi e(st) lun(a)...

F.60^r: De lunari circuitu si quis computare non
didicit. si quis minus idoneus lunaris t(a)m(en)
circuitus existit curiosus...

F.60^v: De aetate lune si quis computare n(on) potest.
quod si adeo quisq(ue) deses (ue)l hebes e(st) ut
absq(ue) om(n)i labore ...

F.61^r: Cursus lunae per duodecim signa (quadres).

F.61^v: Hic cyclus decennouenalis subscriptus conti-
net ab incarnatione d(omi)ni V^s quinque libet annu(m)
futurum dies LXX, XL^{mi}, paschae rogationis et
aetate lune eorunde(m) dierum (quadres).

F.62^V: Ordo cycli dece(n)n(ouennalis) qui enneacede-
cederi et lunaris in quo XIII luna paschalis sunt
adnotate. finit (roda). Hic cyclus solaris e(st)
qui post XXVIII annos in se ipsu(m) reuertit(ur)
postquam... (roda).

F.63^R: Rota de uentis. Rota de mensibus et horis.

F.63^V: Hic luna renouat hoc e(st) accendat(ur) quan-
do soli iungit(ur) et tunc uidere(n(on) potest,
quando e(st) XXX et illa die quantum decrescit ...
(roda).

F.64^R: Isidorus de his quinq(ue) sonis tractauit:
zonae caeli quinq(ue) sunt quoru(m) distinctioni-
bus... (roda).

F.64^V: Hoc modo solis cursus hiemalis et (a)equi-
noctialis et (a)estiuu(m) designat (roda).

Descripció del contingut del ms.

Bern, Stadtbibliothek, 610.

F.1^r: Capitula codicis. Dionysius Exiguus. De astronomia.

F.1^v: De astronomia. Astronomia e(st) astroru(m) lex quae cursus sideru(m) et figuras et habitudines stellarum circa se et circa terram indagabili ratione percurrit.

F.11^v: Incip(it) lib(er) prim(us) Bedae de co(m)posito. Inc(i)p(iu)nt capitula. I. De dieb(us) ... XLI. De oceano.

F.12^r: De diebus. Dies e(st) solis orientis p(rae)sentia quousq(ue) ad occasu(m) p(er)ueniat ...

F.15^r: De concordia mensuum (roda).

F.18^r: De temporibus anni (roda).

F.20^r: De circulis mundi (roda).

F.21^V: Elementorum distincta communio (roda).

F.32^R: ...quorum orbiu(m) atq(ue) stellaru(m) positionem subdita monstrat figura (roda).

F.41^R: De uentis (roda).

F.47^R: Si uis scire qualit(er) possu(m) quotu(m)
in ...

F.47^V: Incipit lib(er) de temporib(us) et mom(en)-
tis. Tempora mom(en)tis, horis, dieb(us), mensib(us),
annis, s(a)eculis et aetatib(us) diuiduntur.

F.67^R: Itaq(ue) ueneris et mercurii hoc a superiorib(us) trib(us) planetaru(m) stellis differunt...

F.69^V: De pascha. Antiquitus eccl(esi)a pascha XIII
luna cu(m) uideris caelo...

F.71^V: Scripta uenerationis u(est)rae multa(m) habentia queremonia(m) cum omni...

F.73^V: Ep(isto)la Pascasini ep(iscop)i ad Leone(m)
papa(m). D(omi)no uere s(an)c(t)o atque beatissimo
ac apostolico mihique...

F.75^V: Dionisii de pascha. Reuerentiae paschalis
regula(m) diu s(an)c(t)o ac uenerabili Petronio
ep(iscop)o co(m)monente tande(m)...

F.78^V: Paschalis festi ratione(m) qua(m) multar(um)
diu frequent(er) a nob(is) exposcit instantia nunc
adiuti...

F.81^R: Lib(er) Bede presbiteri tertius. De natura
reru(m) et ratione temporum duos quonda(m) stricto
sermone libellos discentib(us) ut... (després de
la introducció, no segueix capttext: s'acaba el ms.).

Descripció del contingut del ms.
Besançon, Bibliothèque Publique, 186.

- F.1^r: Uenerabilis Bedae Presbyteri. Prohemium de miraculis s(an)c(t)i Cudbercti ep(iscop)i. Multa suis d(omi)n(u)s fulgescere lumina saeclis donauit tetricas...
- F.25^r: De aquis cael(i). de circuli solis. de plagis mundi. de stellis.
- F.25^v: De cursu planetaru(m). de ordine earum.
- F.26^r: De absidibus. quare mutant colores. de zodiaco circulo.
- F.26^v: De XII signa. signa XII uel a causis annalib(us) uel a ... De lu(nae) (cir)culo. lacteus circulus est figura candidior per mediu(m) uerticem...
- F.27^r: De cursu et magnitudo solis. de natura et situ lunae p(er) sig(na).
- F.27^v: De eclipsi solis et lunae. ubi non sit et

quare.

F.28^r: De cometis. de aere. de uentis. ordo uentor(um).

F.28^v: De tonitruo. de fulminibus.

F.29^r: Ubi non sit et quare. de arcu. de nubibus. de imbribus. de grandine. de niue.

F.29^v: Sina tempestatum uel serenitatis. de pestilentia. de natura aquaru(m) duplici.

F.30^r: De estuoce anno. cur mare non crescat. cur sit amarum. de rubro mari. de nilo.

F.30^v: Terrae positio.

F.31^r: De circulis terrae.

F.32^r: Explicit liber de natura rerum.

F.34^r: Ratio lune per dies anni (quadre).

Incipit formata episcoporum. Greci elementa litteraru(m) numeros etiam exprimere nullos qui uel...

F.36^R: Initiu(m) quadragesime inuendum. Arg(umentum) ad rogationes inueniendas. quantos dies ante u(el) post k(alendas) apr(ilis)...

F.37^R: De magnitudine signor(um) et occasu et partibus singulor(um).

F.37^V: Arg(umentum) quotta partes luna distat a sole. Cursus lune p(er) annu(m) quodque signu(m). Quot horas luna luceat.

F.38^R: K(a)l(endae) ian(uarii) si fuerint prima fer(ia) facit geme(m) calidum , estatem haridum...

F.39^R: Argumentu(m) lun(a)e cursu(m) p(er) signa XII. luna zodiacum tredecies in XII suis conficit mensibus duobus... Unde quadrans u(e)l c(a)p(i)te nascantur. solaris mensis XXX diebus et X semis horis conficit, lunaris...

F.39^V: Arg(umentum) quota sit luna in k(alendis)

ian(uarii). Arg(umentum) de qualiter luna cuius-
qua(m) diei. Quot athomos habeat annus uel partes
eius.

F.40^r: Quot modis soleat annus nominari. Arg(umentum)
ad annos ab initio mundi inueniendos. Arg(umentum)
ad indictionem inueniendam. Ad epa(c)t(am) inuenien-
da(m).

F.40^v: Arg(umentum) ad concurrentes inueniendos.
Arg(umentum) ad annos d(omi)ni inueniendos. Arg(u-
mentum) ad inueniendu(m) annu(m) cycli decennouenna-
l(i). Arg(umentum) ad inueniendam indictionem. Arg(u-
mentum) ad epacta(m) inueniendam. Arg(umentum) quod
sint concurrentes septimane.

F.41^r: Arg(umentum) si nosse cupis quotus sit cyclus
lunaris. Arg(umentum) de qualibet f(e)r(ia). Est
et arg(umentum) ad inuenienda(m) f(e)r(iam). Ad
k(alendas) ia(nua)r(ii) inueniendas . Arg(umentum)
ad inueniendos regulares.

F.41^v: Arg(umentum) ad inueniendos r(e)g(ulares)
f(e)r(iarum) k(alenda)r(um). De ratio bissexti. bi-
ssextus igit(ur) ex quadrantis ratione p(er) quadrie-

nium conficit. De mensura crementi bissextilis.

sed et de m(en)sura crem(en)ti bissextilis ...

F.42^r: Qualit(er) bissextus ad crescat. primo igit(ur)
anno p(rae)parationis bis sexta prima hora noctis
que die(m)...

F.43^v: Incipit calculatio quomodo repperiri possit
quota f(e)r(ia) singulis annis VIII luna paschalis
occurrat...

F.44^v: De paschali ratione. De luna quadragesime.
De luna pasch(a)l(e).

F.45^r: De ocdoade et endecade. est et alia prae-
facti circuli diuisio in ogdoadem et endecadam...

F.46^r: De embolismis et annis cõmmunibus. diuiditur
aut(em) circulis ide in embolismos annosque...

Arg(umentum) ad inueniendam XIII^a luna(m) paschale.
Est etia(m) ratio qualiter terminus paschalis inueni-
ri possit... Arg(umentum) de luna primi mensis. quo-
ta luna in k(a)l(endis) ian(uarii) eodem anno fue-
rit, tot dies...

F.46^V: It(em) de ipsa re. de luna f(e)b(rua)ri in anno bissextili. Arg(umentum) ad lunae cursu(m) inueniendum.

F.47^R: In quot annis per saltum lune unu(m) subtrahatur. De diebus bissextilium. De saltu lune. saltus lune crescit singulis annis... Si quis calculator subtilius de saltu...

F.48^R: De iter lunio. De eclipsi solis. De eclipysi lune.

F.49^V: De paschae questione. igitur sub Co(m)modi principatu in p(ro)uintiis Asiae questio non minima exoritur ...

F.50^V: De liber VII. quid de pascha senserit Anatholius ipsius uerbis p(er)feramus, est ergo...

F.51^R: Item Anatholii. per dies XV sole ascendente p(er) singula momenta id e(st) p(er) quattuor...

F.51^V: Ratio de ordine paschae actu(m) apud Caesarie.

F.52^V: Hieronim(us) ...de ratione paschae sic di-

c(it). definiamus igit(ur) quis prim(us) mensis
sit...

F.53^V: Ep(isto)le Cyrilli ep(iscop)i. dominis hono-
rabilib(us) s(an)c(t)is fratrib(us) ep(iscop)is
Aurelio Valentino...

F.54^V: Epistola Hilarii papae ad Victoriu(m). di-
lectissimo et honorabile s(an)c(t)o fratri Victorio
Hilarus ep(iscopu)s urbis Rome...

F.55^R: Prologus victorii ad Hilarum. d(omi)no uere s-
co et in Chr(ist)o uenerabili papae Hilario urbis
Rome ep(iscop)o victorius...

F.58^R: Victorius homo Aequitanus inuitatus a s(an)c-
(t)o urbis Rome ep(iscop)o composuit paschalem re-
cursu(m) indagatione cautissima et pertendit annorum
seriem usq(ue) annos DXXXII...

F.58^V: Leo ep(iscop)us Marciano Augusto. tam multis
docum(en)tis p(er) om(ne)s aecclesias fides...

F.59^V: Incipit epistola s(an)c(t)i Proterii ep(is-
cop)i Alexandrini ad Leonem papam. d(omi)no meo